

Svenska
kulturfonden

WASA TEATER

LOKALA UPPLEVELSER I VÄRLDSKLASS

TEATERPEDAGOGER: Sarah Bergkulla och Nina Dahl-Tallgren

TEXTER: Sarah Bergkulla, Nina Dahl-Tallgren, Sören Kock, Camilla Roslund – Nordling & Pia Rosengård, Andreas Westerberg, Jan Fröjdö

FOTO: Frank A. Unger

ANSVARIG UTGIVARE: Ann-Luise Bertell

Denna kunskapsbok erbjuds till skolor som tar del av Wasa Teaters uppsättning av AYN - en katastrofal kontorskomedi. Kunskapsboken är gratis för skolor med pedagogombud anknutna till teatern. Kunskapsboken säljs till priset av 50 euro.

INNEHÅLL

Ingenting är omöjligt, det omöjliga tar bara lite längre tid

Teaterpedagogernas hälsning

Om pjäsen

AYN – en katastrofal kontorskomedi

Regissör Andreas Westerbergs tankar kring pjäsen

Fountainhead staff

Produktionsinformation

Ung företagsamhet på teaterfältet

Intervju med scenograf Anders Karls

Resan mot en välmående arbetsplats

Psykosociala förbundet, Camilla Roslund – Nordling & Pia Rosengård

Mänsklig hållbarhet och framtidens arbetsplatser

Hanken Svenska Handelshögskolan, Charlotta Niemistö

Samarbete med konkurrenter – är det bra?

Hanken Svenska Handelshögskolan, Sören Kock

Föreläsning

Vägar till ett hållbart arbetsliv

Praktisk information kring teaterbesöket

UPPLÄGG FÖR KONSTTESTARNA OCH SÄKERHETSANVISNINGAR

Synopsis

Förarbete

- En Hållbar gemenskap
- Vad behövs i arbetslivet?

Efterarbete

- Vad var det som hände?
- En hållbar gemenskap
- Ett hållbart liv, konsten att misslyckas
- Vad behövs i arbetslivet?
- Konklusion, vad har vi kommit fram till?

Bilaga

Den dramaturgiska kurvan

Ingenting är omöjligt, det omöjliga tar bara lite längre tid

Vad krävs för att vi ska kunna leva ett hållbart liv, orka med det vi gör och tillsammans skapa en bättre framtid? Hur kan jag vara med och påverka mänsklighetens framtid på jorden? Det är stora frågor som pjäsen lyfter fram och som vi väljer att konkludera den här kunskapsboken med. För att ungdomarna verkligen ska kunna begrunda frågorna vill vi uppmuntra pedagogen att använda sig av för- och efterarbetet till pjäsen.

Med hjälp av övningarna i förarbetet introducerar du pjäsen, dess tematik, innehåll och formspråk. Syftet med förarbetet är att stärka samarbetet i gruppen och ge ungdomarna utrymme att reflektera kring sig själva, sina värderingar och erfarenheter. Genom övningarna öppnar du upp för frågor kring deras egna framtidsdrömmar. I efterarbetet fördjupar sig ungdomarna i föreställningens innehåll, tematik och formspråk. Syftet med efterarbetet är att behandla de känslor och tankar som väcktes i och med teaterbesöket, ge ungdomarna utrymme att reflektera kring arbetsgemenskapens innebörd kontra individualismens framfart,

öka ungdomarnas självkänsla och självförtroende genom bekräftelse och undersöka verktyg för att hantera misslyckanden. Med kunskapsboken, texterna och övningarna, vill vi motivera och inspirera pedagoger att utforska och upptäcka verktyg som stärker ungdomarna och hjälper dem skapa ett hållbart liv.

Till kunskapsboken har vi knutit an experter inom de områden tematiken berör. Genom inspirerande och tankeväckande inlägg från vår referensgrupp, vill vi stöda dig som pedagog och ge dig en bredare grund att stå på när du ska för- och efterbehandla teaterbesöket. Varmt tack till Camilla Roslund-Nordling & Pia Rosengård från Psykosociala förbundet och Sören Kock och Camilla Niemistö från Hanken Svenska Handelshögskola för era inspirerande inlägg.

Använd materialet och övningarna så som det känns meningsfullt för dig och din grupp. Anpassa innehållet enligt den tid du har till förfogande och ungdomarnas mognad. Ifall du vill ha stöd och vägledning med att omsätta övningarna i praktiken, håller vi teaterpedagoger gärna workshops och föreläsningar kring tematiken.

Vi önskar er en underhållande och lärorik teaterupplevelse!

Med vänliga hälsningar,

Sarah Bergkulla
Teaterpedagog
sarah.bergkulla@wasateater.fi

Nina Dahl-Tallgren
Teaterpedagog
nina.dahl-tallgren@wasateater.fi

AYN

- en katastrofal kontorskomedi

Företaget Fountainheads nya affärsidé: att inleda gruvdrift i rymden. Pontus Torvals uppdrag: beräkna asteroidens nya omloppsbana. Pontus Torvalds verktyg: excel. Resultat: inte bra.

Asteroiden AYN närmar sig jorden

Gruvföretaget Fountainheads nya projekt är att inleda gruvdrift i rymden. För att räkna ut hur man styr in en asteroid i omloppsbana runt jorden anställer de Vasabon Pontus Torvalds. Det visar sig vara ett gigantiskt misstag. Ledningen har felaktigt kopplat ihop Pontus med det finlandssvenska datageniet Linus Torvalds.

Det finns inga motgångar, bara möjligheter

Tillfället att rätta till misstaget med de ihopblandade namnen dyker aldrig upp och innan Pontus vet ordet av har han styrt in asteroiden Ayn på kollisionskurs med jorden. En kollision som skulle innebära jordens undergång. Och allt har sin början i ett avrundningsfel i dataprogrammet Excel.

Vad göra? Rädda världen medan det ännu finns en chans eller gömma huvudet i sanden? Vad väger tyngre – ekonomiska vinstintressen eller mänsklighetens överlevnad? Och vad gör Pontus, pjäsens ofrivilliga antihjälte?

Andreas Westerberg om pjäsen:

Utgångspunkten för pjäsen är klimatdebatten. Specifikt var det påståendet att det "blir för dyrt" att göra någonting åt klimatproblemen som jag tog fasta på.

I Ayn bytte jag ut klimathotet mot ett mera påtagligt hot, nämligen en asteroid som kommer på kollisionskurs med jorden. Karaktärerna i Ayn blir tvungna att under en kort tid hantera frågan om vi har råd att överleva. Är vi villiga att riskera våra karriärer och drömmen om en ekonomi som växer i all oändlighet? Det kan ju hända att forskarna har fel.

Trots ett samhällskritiskt tema är historien genomgående en komedi, med hög igenkänningsfaktor för alla som arbetar eller som någon gång har arbetat på ett företag eller ett kontor.

AYN är en nyskriven kontorskomedi av Andreas Westerberg. Pjäsen är ett resultat av Labbet r.f.s REKO-projekt.

Pjäsen AYN skrevs 2015 – 2016 inom Labbet rf:s REKO-projekt, en satsning för ny finlandssvensk dramatik för teater. Utgångspunkten för pjäsen var de globala utmaningar som klimatförändringarna fört med sig och som sannolikt kommer att tvinga oss förändra vårt sätt att leva och förhålla oss till jordens resurser. Det senaste året har ännu ett globalt hot uppstått genom pandemin som ännu i skrivande stund härjar.

Världens befolkning ökar ständigt och förbättrade kommunikationsmöjligheter har gjort att jordens befolkning står närmare i kontakt med varandra än någonsin tidigare. Under slutet av 1900-talet när jag studerade Iteknologi var förhoppningarna stora för vad den nya teknologin och möjligheterna att kommunicera skulle föra med sig.

Många tänkte sig att effektivare global kommunikation skulle föra jordens befolkning närmare varandra. Tyvärr verkar drömmarna om större förståelse och bättre samarbete i varje fall ännu inte gått i uppfyllelse. Istället har extrem-individualistiska tankegångar fått allt starkare fotfäste. Bland andra har författaren och filosofen Ayn Rands (1905 –1982) ultaindividualism under 2000-talet blivit allt populärare. Enligt Rand borde alla handla rent själviskt och hon kritiserar starkt all form av altruism. Jag å andra sidan tror att det uttryckligen är osjälvisk beteende, samarbete och altruism, och inte övermänsklig, artificiell intelligens och konkurrensdriven excellens, som kommer vara viktigast för att mänskligheten ska klara av de globala utmaningar som vi under de senaste årtiondena ställts inför.

Andreas Westerberg, regissör

FOUNTAINHEAD STAFF

CARL BJURFORS
Markus Lyfts

RENATA RÖNN
Carola Sarén

JEAN LASSFOLK
NATURVÄKTAREN ANDERS
Johan Aspelin

PETRONELLA BERG
JOURNALIST
Lina Ekblad

ALF "GANDALF" BJÖRKMAN
Jonas Bergqvist

ANN-BRITT "SEVEN" JÅFS
Tinja Sabel

PONTUS TORVALDS
Jan-Christian Söderholm

ELIN BÅSK
LÄKARE
Maria Udd

AYN - EN KATASTROFAL KONTORSKOMEDI

AV & REGI: Andreas Westerberg

SCENOGRAFI OCH KOSTYMDESIGN: Anders Karls

LJUDESIGN: Dennis Lindén

LJUDESIGN: Kristoffer Svenn

MASK- OCH PERUKDESIGN: Anna Vesterback

MUSIK: Ralf Nyqvist

ANIMATIONER: Richard Björklund

PROJEKTIONER, VIDEO: Frank A. Unger

LJUDTEKNIKER: Tim Stratton, Stefan Backas

LJUSTEKNIKER: Johan Pohjanheimo

SCENMÄSTARE: Mårten Backman

INSPICIENT: Maria Lång

FÖRESTÄLLNINGSMASK: Anna Vesterback, Silvia Österåker-Söderström

REKVISITA: Raija Sabel

DEKORVERKSTAD: Jeremy Crofts, Stig Lund, Nicholas Isaksson

KOSTYMATELJÉ: Ina Nordberg, Belinda Fridlund, Hanna Enlund

KUNSKAPSBOK, PEDAGOGTRÄFF, FÖRELÄSNING: Nina Dahl-Tallgren, Sarah Bergkulla

TEKNISK CHEF: Mats Antell

SCENTEKNIKER: Michael Eriksson

FASTIGHETSSKÖTARE/SCENTEKNIKER: Dan-Ove Glader

ADMINISTRATIV CHEF: Marit Berndtson

PRODUKTIONSPLANERARE: Pia Enroth

FÖRSÄLJNINGSCHEF: Simon Ventus

FÖRSÄLJARE: Ingela Johansson

BILJETTKASSAN: Sabina Backholm, Conny Kulla

MARKNADSFÖRINGSCHIEF: Jan Fröjdö

FOTOGRAF & GRAFIKER: Frank A. Unger

TEATERPEDAGOGER: Nina Dahl-Tallgren, Sarah Bergkulla

EKONOMISEKRETERARE: Ulf Johansson

STÄDFÖRMAN & STÄDARE: Olena Galchenko, Tatjana Fors, Alla Bondar

PUBLIKVÄRDAR: Måns Backman, Daniela Holmlund, Sandra Holmqvist, Tobias Klemets, Felicia Lytz, Jonas Sirén, Elin Söderholm, Ulrika Swahn, Ali Taher, Alexandra Wörn

TEATERCHEF/ANSVARIG UTGIVARE: Ann-Luise Bertell

FÖRESTÄLLNINGENS LÄNGD: ca 2h 15 min inkl 30 min paus

Pjäsen är skriven inom ramen för Labbet r.fs REKO-projekt.

Föreställningens rättigheter övervakas av Andreas Westerberg.

UNG FÖRETAGSAMHET PÅ TEATERFÄLTET

- en intervju med scenograf Anders Karls

Wasa Teater har i och med produktionen Ayn – en katastrofal kontorskomedi en otroligt skicklig scenograf och kostymdesigner i huset. Trots att Anders inte jobbat så länge efter att han utexaminerades har han redan hunnit tillskriva sig en hel del produktioner. På Wasa Teater har han varit involverad i pjäserna Finlands historia, Gambämark och LasseMajas detektivbyrå. Anders berättar att det var en slump att han kom in på yrket, som nu tar honom över hela det finlandssvenska teaterfältet.

Efter gymnasiet sökte sig Anders till Åbo för att studera naturvetenskap. Efter två år av universitetsstudier var det dags för honom att genomföra sin civiltjänstgöring, den kom att bli på Wasa Teater. Här fick han möjlighet att bekanta sig med olika yrkesgrupper inom branschen och ett brinnande teaterintresse väcktes. Han ville arbeta inom teaterbranschen. Men vilken yrkesroll skulle han välja? Var det regissörsrollen, skådespeleriet eller något annat som lockade? Som scenograf kunde Anders kombinera sitt kunnande i matematik med skaparglädjen.

Samma vår som hans civiltjänstgöring slutfördes, sökte han till Aalto universitet och kom in. Med viss nervositet packade Anders sina saker den sommaren och flyttade ner till Helsingfors.

- "Det var nog skrämmande och med en väldigt märklig känsla som jag gav mig iväg. Jag visste att finskan skulle bli en utmaning och det gjorde mig livrädd. Men med en "he blir no bra"-attityd tog jag tjuren vid hornen" - berättar Anders. Och det visade sig, som vi alla redan vet, vara ett lyckat drag.

Med eller utan pandemi runt hörnet, så är arbetet som scenograf väldigt ostadigt. Det finns sällan lediga fastanställningar och som frilansare gäller det att visa framfötterna. Anders berättar att han efter studierna satte ihop ett CV och skickade ut det till alla teatrar han drömde om att jobba på. Arbetet inom branschen handlar, precis som inom många andra branscher, till stor del om att skapa sig ett kontaktnät. Efter samtal med sin mentor insåg han att det gällde att hitta sin nisch, hålla fram det som gör honom unik och urskiljer sig från andra. Han fick byta tankesätt, från att ställa frågan "Kan jag få en chans att visa vad jag går för?" till att inleda med "Jag är bra på det här, kan jag hjälpa er?"

*"Att låtsas kunna
något man inte kan,
bromsar
samarbetet istället
för att främja det
när man ska
jobba i team."*

Under sina två år i arbetslivet har Anders insett hur viktigt det är att lära sig se sina egna styrkor och svagheter. Det gäller att stolt visa upp det man är bra på, men också be om hjälp med det som man inte klarar av. Man ska vara ärlig mot sig själv, men också mot dem runt omkring en. Det tenderar att skapa ett bättre arbetsklimat. Att låtsas kunna något man inte kan, bromsar samarbetet istället för att främja det när man ska jobba i ett team. Anders inställning är att man lär sig så länge man lever. Under arbetet med Ayn berättar Anders att han lärt sig säga ifrån, ställa krav och lita på sin magkänsla. Det är bra för hela arbetsgruppen och öppnar upp för en lyckad kommunikation. Det är också när man vågar säga sina idéer högt som de kan bli verklighet.

- "När jag diskuterade scenografin med ljus tekniken så tänkte jag att det nog är omöjligt att få varje cell i väggen att lysa enskilt, men med viss tvekan i rösten så sa jag ändå förslaget högt. Ljusbästaren tittade bara på mig, nickade och sa "okej, vi fixar det". Hade jag aldrig sagt det högt, bara tänkt att det är omöjligt, så

hade det aldrig blivit av. Jag tycker det är ett bra exempel på när ens olika styrkor och svagheter samspelar, när samarbetet fungerar och kommunikation är ärlig och öppen. Det lärde mig också just det här med att jag kan ställa krav." berättar Anders.

Scenografin till Ayn symboliserar företagsvärlden och bygger till stor del på branding och att det som syns på ytan är det som är viktigt.

- "Det kan vara intressant att reflektera kring när man sett föreställningen. Vad är det vi säger kontra vad är det vi gör för att skapa någonting bättre tillsammans?" - berättar Anders.

Anders står också för kostymdesignen. När det kommer till den, så delar han med sig av sin egen tolkning. De kläder skådespelarna bär i början av föreställningen och hur de sedan utvecklas, ser han som ett uttryck för karaktärernas inre värld och förhållningssätt till det som händer runt omkring dem. Vad kan du läsa av i kläderna?

RESAN MOT EN VÄLMÅENDE ARBETSPLATS

Arbete; hur, var och när vi jobbar har förändrats mycket de senaste 15 åren och allt tyder på att utvecklingen kommer att fortsätta. Experterna siar om att framtidens jobb kommer att ske allt mer digitalt och på distans. Arbete i team blir ännu vanligare (team där det kan finnas människor från olika länder och kulturer) och arbetet blir allt mer oberoende av tid och plats.

Framtidens arbetsplats vill locka arbetskraft med meningsfulla arbetsuppgifter. Arbetsmiljön behöver spegla både arbetstagarens och företagets värderingar (t.ex. en hållbar utveckling). Den ska vara hälsosam, allt högre vikt fästs vid bra ljud, ljus, ergonomi, mat, möjlighet till motion m.m. Arbetsplatsen skall också vara flexibel och ge arbetstagaren möjlighet att påverka.

En förändrad arbetsmarknad och nya sätt att arbeta ställer andra krav på oss människor än tidigare. Då man tidigare satsade mycket på

ergonomi och säkerhet i arbetet främst för att minimera skador och olyckor, så kommer framtidens arbetsplatser att behöva fokusera allt mer på den psykosociala miljön och på att främja en god psykisk hälsa.

Om det ännu i dag är vanligt att arbetsplatshälsovårdens fysioterapeut kommer till kontoret och justerar kontorsstolen för att säkerställa att du sitter så bra som möjligt så kommer du i framtidens jobb kanske (också!) att ha kontakt med en psykolog, en arbetshandledare, coach eller

mentor för att förebygga och motverka de psykiska påfrestningarna som kan finnas på jobbet. Distansjobb blir troligen ännu vanligare men den fysiska arbetsplatsen kommer troligen också att finnas som en plats där vi möts fysiskt för möten och inspirationsdagar. Hur välfungerande en digital jobbvardag kan verka te sig, så kan den nog inte helt ersätta det fysiska mötet med kollegor och samarbetspartners. Dock kommer arbetsplatserna säkert att se ganska annorlunda ut än idag.

Då det tidigare var ryggproblem och olika värtillstånd som gjorde att folk blev sjukskrivna så är det idag den psykiska ohälsan (depression och utmattning) som sticker ut som den största orsaken. Den här negativa utvecklingen mot en ökande psykisk ohälsa inom arbetslivet är något som både arbetstagare och arbetsgivare behöver sätta resurser på att försöka förebygga, oberoende av hur framtidens arbetsliv ser ut.

Så vad behöver vi tänka på och hur kan vi förbereda oss?

Vi behöver ta hand om oss själva!

- Vi ser till att vi får tillräckligt med sömn, bra mat och regelbunden motion. Vilket är grunden till all hälsa, både fysisk och psykisk.
- Vi behöver ta vara på vår fritid. Då vi kanske inte längre jobbar 9-5 utan har en mer flytande arbetstid så måste vi värna om vår lediga tid då vi inte tänker jobb. Framtidens arbetsliv kommer antagligen till vissa delar att vara mera "gränslöst", både gällande arbetstid, plats, gemenskap, vilket betyder att vi behöver kunna avgränsa oss själva och själva strukturera vår tid. Annars finns risken att allt flyter ihop och våra grundbehov åsidosätts. Det blir ännu

viktigare att vi känner oss själva och våra behov! Att multitaska och hela tiden vara uppkopplad och få intryck från olika håll gör att vår hjärna inte får vila, vilket i längden kan leda till utmattning. Redan många korta mikropausar under dagen då vi tittar ut på fågelbrädet ger vår hjärna välbehövlig vila.

- Vi lär oss känna igen och ta tecken på stress på allvar och söker hjälp i tid.

Hur kan man klara av en stressande situation och hur kan man motverka stress och utmattning?

Vi människor är skapta för att klara av plötsliga stresspåslag som kommer akut och som snabbt går förbi. Vi är ju trots allt skapta som jägare och överlevare i en vild natur. Idag har vi färre sådana akuta stressituationer men desto flera som bygger upp stressen och gör att vi - ibland omedvetet - går omkring med en förhöjd grundspänning hela tiden. Det är när vi under en lång tid har ökad stress som vår kropp tar stryk och vi p.g.a. förhöjda nivåer av stresshormon får de negativa följderna av stressen. Dessa följder är t.ex. sämre immunförsvar som leder till att vi lättare drabbas av förkylningar och sjukdomar samt att sömnen påverkas. Likaså kan det leda till huvudvärk, dålig mage, muskelspänningar i kroppen och dåligt humör.

Den akuta stressen kan vi inte och behöver inte göra så mycket åt. Men den stress som lämnar i kroppen behöver vi jobba med för att få må bra. Ett sätt är att medvetet ta ner grundspänningen i kroppen. Då klarar vi även bättre av de tillfälliga stresspåslagen som ibland kommer akut. Har vi hela tiden en förhöjd grundspänning så finns det liksom ingen "marginal". Bägaren rinner över direkt.

Vad kan vi då göra för att få ner vår grundspänning och känna oss mera avslappnade?

Avslappningsövningar. Ett väldigt effektivt sätt att få ner vår grundspänning är att göra avslappningsövningar. Avslappning är inte att vara slö, inte heller är det sömn. Det är en återhämtning och en "laddning" för kroppen. En enkel avslappningsövning som man kan göra sittande är att ha fötterna stadigt i golvet, slutna ögon och fokusera på att lugna ner andningen- t.ex. genom att göra 4/8 andningen. Att lyssna på en avslappningsövning på nätet är enkelt och allra effektivast är att göra en muskulär avslappning där man spänner och slappnar av en muskelgrupp i taget. Viktigaste för att få övningarna att fungera är att vara Här och Nu. Inte ha på annan musik eller titta på telefonen samtidigt.

Andningsövningar. En övning som lugnar ner vid oro och nervositet är denna; 4/8 övningen. Räkna till 4 när du andas in och till 8 när du andas ut. Utandningen skall vara dubbelt så lång som inandningen.

Biokemiskt så handlar nervositet om koldioxidansamling i kroppen. Betyder att vi behöver få ut koldioxiden i kroppen. Det händer i denna övning. Ifall det är svårt att få en tillräckligt lång utandning- det kan det vara

om man är mycket nervös/stressad- så försök blåsa ut på ett "s".

Acceptans av tankar. "En tanke är en tanke och den har ingenting med sanningen att göra". Att veta om att vi hela tiden har en massa tankar i vår hjärna, vi behöver inte acceptera innehållet i dem, men acceptera att tankarna finns där. "Jaha, nu tänker jag såhär igen. Det är en tanke, inget annat. När vi accepterar och tänker accepterande om själva tanken- inte dess innehåll- så lugnar sig vår hjärna. Vårt oroscenter stannar upp och en del av den negativa påverkan försvinner.

Inre dialoger. Våra tankar är flyktiga. Försöker vi ersätta en negativ tanke med en positiv så kan det lyckas – en liten stund. Men det sker ingen egentlig förändring. Däremot om du tar emot tanken, reflekterar över den, accepterar den och sen funderar med dej själv; för lite inre dialog med dej själv så går det långsammare och den lite positivare dialogen får fotfäste och lugnar ner din uppvarvade, negativa hjärna.

Dessa kräver övning. Det är inte lätt varken att vara närvarande här och nu eller att föra en inre dialog med sig själv. Första steget är ändå att notera sina tankar, ifrågasätta dem, stanna upp och att genom avslappning och andning ge sig själv ro att låta sinnet komma i kapp.

Psykosociala
förbundet

Camilla Roslund – Nordling

Rehabiliteringsrådgivare /
Projektarbetare YAM

Pia Rosengård

Kurskordinator

MÄNSKLIG HÅLLBARHET OCH FRAMTIDENS ARBETSPLATSER

Charlotta Niemistö

Ekonomie doktor/ED Projektledare
Hanken Svenska Handelshögskolan

Gränserna mellan jobb och det övriga livet påverkar starkt människans välmående, såväl på jobbet som utanför jobbet, i det vad vi ibland kallar för "det övriga livet". Det övriga livet kan bestå av olika saker för olika människor, men också olika saker för en och samma individ under olika skeden i livet. Ofta kan familj vara en viktig del av "det övriga livet". I en familj kan man ha olika roller; mest påverkas balansen mellan jobb och det övriga livet av eventuella vårdansvar, som när man är förälder eller annars har ansvar för en annan människa, till exempel sin åldrande förälder eller mor/farförälder. Ibland räknas även husdjur med i vårdansvaret. I synnerhet för unga människor är tid med vänner och kompisar ofta en av de viktigaste delarna av det som bildar "det övriga livet". Också tidskrävande hobbyn eller förtroendeuppdrag kan vara det.

Jobb idag kan ta väldigt olika former. Så gör även gränserna mellan jobb och det övriga livet. De kan vara fysiska och handla om plats – var utförs jobbet? I ett kontor eller ute på en byggarbetsplats? Eller på distans oberoende av en fysisk plats – till exempel på ett café eller ute på bryggan på sommarstugan?

Gränserna kan även vara tidsbundna – ska jobbet göras en viss tid eller får man själv bestämma när man jobbar? Räcker den givna tiden till eller töjer jobbet på tidsgränsen så att man jobbar även utanför den egentliga arbetstiden? Detta har blivit allt vanligare i och med digitala verktyg i jobben. Alltid är övertiden inte synlig och dokumenterad, och kan så småningom leda till trötthet och svårigheter i återhämtning.

Gränserna kan även handla om känslor, till exempel i form av känsloreglering på jobbet, såsom i kundbetjäning eller vårdarbete. Känslorna som tränger över gränserna mellan jobb och fritid kan också handla om oro för patienter eller elever som till exempel vårdare, läkare, socialarbetare eller lärare kan bära med sig hem.

För att kunna må bra på jobbet måste vi tänka på mänsklig hållbarhet, och skapa sådana arbetsförhållanden där gränserna går att hantera. Individer kan ha olika preferenser och en del kan tycka att de gärna vill låta gränserna suddas ut, men organisationer ska inte förutsätta det, utan jobba för hållbara mänskliga strukturer i organisationer.

Lyssna till Charlotta Niemistö i
Hankens sommarpodd

Avsnitt 5 (17:47)

<https://anchor.fm/hanken-schoolofeconomics/episodes/Hankens-Summer-Podcast-Charlotta-Niemist-egm289/a-a2mhuuaa>

SAMARBETE MED KONKURRENTER

– ÄR DET BRA?

Sören Kock

Professor i Företagsledning
och organization
Hanken Svenska handelshögskolan

Vi har länge antagit att konkurrens är det bästa för att skapa en effektiv marknad. Samtidigt har företag börjat ta bort aktiviteter som de anser inte ger ett mervärde. Man satsar sina resurser på den så kallade kärnverksamheten och skalar bort allt annat. Vi är då långt ifrån det synsätt som Henry Ford använde när han startade upp sin produktion av T-Forden i USA i början av 1900-talet. Hans strategi var att äga allt från råvarorna tills den färdiga bilen nådde kunden.

När ett företag väljer att satsa på sin kärnverksamhet så blir en del andra aktiviteter ogjorda, men företaget behöver ändå dessa aktiviteter för att kunna producera sin vara eller tjänst. För att få tillgång till dessa aktiviteter måste man ha relationer till andra företag. Sådana relationer kan vara både lång- och kortsiktiga. Tidigare var det vanligt att man hade relationer endast till leverantörer och kunder. Nu har det blivit vanligt att man har långsiktiga relationer även till sina konkurrenter.

En vanlig form av samarbete mellan konkurrenter är att man hjälper varandra inom forskning och produktutveckling. Det är speciellt vanligt tex. inom bilindustrin där man samarbetar för att ta fram nya bilmodeller, motorer och växellådor. På så vis kan de företag som samarbetar bidra med sin unika kunskap samtidigt som man kan spara pengar. Det här kräver en insikt i det andra företags processer och tillit till varandra. När produkten är klar vet kunderna nödvändigtvis inte att företagen bakom produkten har samarbetat eftersom det ofta sker långt ifrån slutkunden. Samarbete mellan konkurrerande företag kallas för coopetition, med andra ord en blandning av orden competition (konkurrens) och cooperation (samarbete).

För att klara sig i framtiden bör vi alla bli bättre på att samarbeta, nätverka och vara modiga, ansvarstagande och anpassningsbara inför förändring.

Lyssna till Sören Kock i
Hankens sommarpodd

Avsnitt 9 (12:40)

<https://anchor.fm/hanken-schoolofeconomics/episodes/Hankens-Summer-Podcast-Soren-Kock-egm3b9>

FÖRELÄSNING VÄGAR TILL ETT HÅLLBART ARBETSLIV

Vilken sorts verktygslåda behövs för framtidens arbetsplatser? Vad behövs för ett disciplinerat och uthålligt arbete? Vilken betydelse har nätverk och mentorer? Tillsammans med teaterpedagog Nina Dahl-Tallgren utforskar vi hur man kan balansera hög kvalitet, öppenhet och ansvar i arbetslivet och framtiden. Deltagarna får utveckla sin skicklighet i att vara en effektiv och tydlig kommunikatör, där man skapar ett klimat som bygger på förtroende, tillit och aktivt lyssnande. Vi vill motivera och inspirera till ett hållbart liv, boosta deltagarnas självkänsla och självförtroende. Få dem att se misslyckanden som ett steg till utveckling. Under föreläsningen ges utrymme till att diskutera vilka tankar, känslor och frågor föreställningen väcker hos publiken. Föreläsningen kan arrangeras på Wasa Teater, på er skola/arbetsplats eller digitalt. Föreläsningen kostar 200 euro/ 60–90 min (för skolelever och vuxna).

Nina Dahl-Tallgren
Teaterpedagog
nina.dahl-tallgren@wasateater.fi

PRAKTISK INFORMATION TILL PEDAGOGEN

ANVÄND KUNSKAPSBOKEN

Bekanta dig med kunskapsboken och pjäsen i god tid innan teaterbesöket. Gör upp en plan tillsammans i kollegiet för hur ni vill introducera pjäsen och dess tematik för ungdomarna. Vår teaterpedagog kommer gärna ut och håller föreläsning. Vid behov kan föreläsningen hållas digitalt.

KAN VARA BRA ATT KÄNNA TILL

Vet ungdomarna vem Linus Torvalds är? Det kan vara bra att känna till innan man går och ser föreställningen. I en scen spelar skådespelarna osmickrande alkoholpåverkade under en firmafest. Det erbjuder ett utmärkt tillfälle att diskutera hur alkoholen kan påverka bilden av en människa.

VID SJUKDOM KAN EN FÖRESTÄLLNING INHIBERAS

Både för skådespelarens arbetshälsa, men även för publikens välmående och trygghet kan en föreställning vid sjukdom inhiberas. Teatern tar då kontakt med er och försöker boka om ert teaterbesök.

ORDNINGSREGLER

Gå vid behov igenom ordningsreglerna för hur man är en respektfull deltagare och medmänniska. Man gärna reagera och leva sig in i det som händer på scenen. Att klappa, skratta, dra efter andan, visa och uttrycka känslor är något som skådespelarna tycker om. Magin uppstår i mötet mellan scen och publik. Vi skapar spänningen tillsammans!

SÄKERHETSÅTGÄRDER

Vi har gjort upp instruktioner för publik som är baserade på Finlands teatrars nationella rekommendationer. Vi önskar att alla följer våra säkerhetsåtgärder så att alla får en trygg och njutbar teaterupplevelse! Du hittar säkerhets- åtgärderna på vår hemsida eller konsttestarna.fi

LUNCH ELELR MELLANMÅL?

Vill er skola äta lunch eller mellanmål innan, i pausen eller efter föreställningen? Meddela gärna försäljningen på Wasa Teater, så ordnar vi med ett utrymme åt er.

TILLGÄNGLIGHET

Rullstolsburna kommer in till teatern via dörren till höger om huvudentrén. Meddela försäljningen på förhand om er skola behöver rullstolsplatser i salongen. T-slinga för personer med nedsatt hörsel finns installerad i salongen, rekommenderad plats är rad 3-7. Vi har även IR utrustning för personer med nedsatt hörsel. Fråga gärna våra publikvärdar om hjälp när ni anländer, så berättar de mera om dem och hjälper er komma igång.

SOCIALA MEDIER

Om ni tar bilder och videor när ni utför uppgifterna i kunskapsboken eller under teaterbesöket och publicerar dem på era sociala medier hashtagga [#wasateater](https://twitter.com/wasateater). Låt oss inspireras av varandras intryck genom att lämna avtryck!

PRAKTISK INFORMATION TILL PUBLIKEN

SÄKERHETSÅTGÄRDER

Vi har gjort upp instruktioner för publik som är baserade på Finlands teatrars nationella rekommendationer. Vi önskar att alla följer våra säkerhetsåtgärder så att alla får en trygg och njutbar teaterupplevelse! Du hittar säkerhets- åtgärder på vår hemsida eller konsttestarna.fi

GARDEROBER

När du anländer kan du hänga av dig jacka, ryggsäck och andra tillhörigheter i teaterns garderob.

PUBLIKVÄRDAR

Våra publikvärdar finns på plats i teaterns foajé och hjälper dig gärna med dina frågor och önskemål.

TOALETT

Toaletterna hittar du på första våningen både till vänster om biljettkassan och strax utanför Glaset.

INGEN MAT ELLER DRYCK INNE I SALONGEN

Vi vill vänligen be vår publik att inte ta in mat, godis eller dryck i salongen, det kan störa koncentrationen för övrig publik och skådespelarna. Dessa kan däremot avnjutas i pausen.

SÄTT ERA MOBILTELEFONER PÅ LJUDLÖST

Vi vill påminna vår publik om att sätta telefoner och annan elektronik på ljudlöst av respekt för övrig publik och skådespelarna.

FOTOGRAFERING OCH INBANDNING FÖRBJUDEN

Under föreställningen är det att upphovsrättsliga skäl förbjudet att banda in eller ta bilder. Däremot får man gärna ta bilder innan föreställningen börjar, i pausen och när föreställningen är slut. Använd gärna hashtaggen #wasateater (och för dem som deltar i konsttestarna: #wtkonsttestarna).

PAUSEN

Pausen räcker ca 30 minuter och då går publiken ut ur salongen. När dörrarna åter öppnas kan man gå in igen.

SOCIALA MEDIER

Om ni tar bilder och videor när ni utför uppgifterna i kunskapsboken eller under teaterbesöket och publicerar dem på era sociala medier hashtagga gärna [#wasateater](#). Låt oss inspireras av varandras intryck genom att lämna avtryck!

BÄSTA PEDAGOGER TILL WASA TEATER KONSTTESTARE

vi ser fram emot ert teaterbesök i december! De pedagoger som besökt oss tidigare med Konsttestarna kommer känna igen vårt upplägg. Den största utmaningen för oss på teatern den här gången är att skapa relevans för eleverna till företagsvärlden, där AYN – en katastrofal kontorskomedie utspelar sig. Vi vill ge eleverna en bra ingång till pjäsen och dess tematik. Därför kommer introduktionsvideon och introduktionen i teaterns salong sätta eleverna i en slags roll: de ska se på föreställningen som om de är sommarjobbsökande till företaget Fountainhead, där handlagen utspelar sig. De behöver inte spela teater, men det kan hjälpa dem sätta sig in i pjäsen och dess tematik om de utgår från den tankegången. Vi hoppas ni vill hjälpa oss och vid behov klargöra detta för eleverna, så att de känner sig trygga under besöket. Efter att föreställningen är slut sitter eleverna kvar i salongen. Då kommer skådespelarna komma ut på scenen och då finns möjlighet att ställa frågor. Till pjäsen följer även en kunskapsbok med övningar som du gör med eleverna innan och efter teaterbesöket. I kunskapsboken lyfter vi fram tematiken "Ett hållbart liv och gemenskap – vägar till ett hållbart arbetsliv". Ett utmärkt tillfälle att prata om elevernas egna framtidsdrömmar. Använd materialet och övningarna så som det känns meningsfullt för dig och din grupp. Ifall du vill ha vägledning i hur du kan omsätta övningarna i praktiken eller har några andra frågor kring besöket, får du gärna ta kontakt med mig sarah.bergkulla@wasateater.fi.

UPPLÄGG

INTRODUKTIONSVIDEO

Se vår introduktionsvideo tillsammans med eleverna.

<https://www.youtube.com/watch?v=b8FQEimwgok&feature=youtu.be>

FÖRARBETE

Förarbetet görs innan teaterbesöket av pedagogen. Du hittar det i kunskapsboken (konsttestarna.fi).

INTRODUKTION PÅ TEATERN KL. 10.45-11

Hjälp till och aktivera ungdomarna! Introduktionen på plats görs av Wasa Teaters personal inne i salongen innan föreställningen börjar. Eleverna deltar sittandes från sina platser.

TEATERFÖRESTÄLLNING KL. 11-13.15 (inkl 30 min paus ca kl. 11.50)

Föregå med gott exempel, lev dig in i och reagera på det som händer i föreställningen. Visa dina elever att vi skapar spänningen och stämningen tillsammans.

FRÅGESTUND KL. 13.15-13.30

Efter föreställningen ber vi alla stanna kvar i salongen för en kort frågestund med skådespelarna. Då har eleverna möjlighet att ställa frågor kring pjäsen, arbetet som skådespelare eller annat de är nyfikna på.

EFTERARBETE

Efterarbetet görs efter teaterbesöket av pedagogen. Du hittar det i kunskapsboken (konsttestarna.fi).

BOKA FÖRELÄSNING

Om behov finns så kan vi komma ut och hålla en föreläsning kring pjäsens tematik, se s. 18 i kunskapsboken för mer information.

INSTRUKTIONER FÖR ETT SÄKERT TEATERBESÖK

Vi vill göra ert besök hos oss så säkert, tryggt och trevligt som möjligt. Vi har därför gjort upp instruktioner för vår publik som är baserade på Finlands teatrars nationella rekommendationer.

1. Elever och lärare som känner sig sjuka stannar hemma

- Besök inte teatern om du känner dig sjuk, även med små symtom.
- Vi har effektiverat vår städning och desinficerar alla kontaktytor mellan evenemangen i vårt hus.

2. Biljetter

- Biljetter säljs till varannan plats i salongen så att säkerhetsavstånden kan hållas.
- Biljetterna kommer per mail till skolans kontaktperson innan teaterbesöket. Lärarna delar ut biljetterna innan gruppen anländer till teatern, på så sätt kan vi undvika trängsel i publikfoajén.

3. Vid teatern

- Håll avstånd till övriga teaterbesökare.
- Flaskor och automater med desinfektionsmedel finns utplacerade vid ingångarna, toaletterna och i publikfoajén.
- Använd ansiktsskydd.
- Vi kontrollerar kontaktfritt din plats i salongen, ta färdigt fram biljetten.
- Invänta publikvärdarnas instruktioner för att behålla säkerhetsavståndet innan du lämnar salongen, både i pausen och efter föreställningen.

5. I pausen

- Om skolan äter lunch i pausen finns övre foajén och Glaset att till förfogande. Pausen är 30 minuter.

SYNOPSIS

Vasabon Pontus Torvalds anställs av företaget Fountainhead på grund av att ledningen i misstag kopplat ihop honom med det finlandssvenska datageniet Linus Torvalds. Företagets nya projekt är att inleda gruvdrift i rymden och Pontus får i uppdrag att räkna ut hur man styr in en asteroid på omloppsbana kring jorden. Tillfället att rätta till misstaget med de ihopblandade namnen dyker aldrig upp och innan Pontus vet ordet av, har han pga ett avrundningsfel i dataprogrammet Excel, styrt in asteroiden Ayn, på kollisionskurs med jorden och orsakat jordens föreståndande undergång.

Företaget gör allt för att hemlighålla att de ligger bakom denna katastrof och istället för att fokusera på att rädda jorden från undergång, väljer Fountainhead att sätta mest krut på att rädda företagets image och inte förlora sina investerare, eftersom att de inte skulle ha mycket glädje av världen som arbetslösa.

Enligt vd:n Carl Bjursfors egna ord: "Vad tycker du låter mera lockande, att investera i en rymdskatt eller att investera i att inte dö? Affärsvärlden drivs av hopp och framtidstro, och det är det vi måste ge dem"

JUONISELOSTE

Fountainhead-yritys palkkaa vaasalaisen Pontus Torvaldsin, sillä yhtiön johto on virheellisesti sekoittanut hänet suomenruotsalaiseen IT-neroon, Linus Torvaldsiin. Yrityksellä on meneillään uusi hanke – kaivostoiminnan aloittaminen avarudessa – ja Pontus saa tehtäväkseen laskea, miten asteroidi saadaan ohjattua maapallon kiertävälle radalle. Nimisekaannuksesta johtuvan erehdyksen korjaamiseen ei tunnu löytyvän tilaisuutta ja ennen kuin Pontus arvaakaan, hän on Excel-ohjelman pyöristysvirheen takia ohjannut Ayn-asteroidin törmäyskurssille maapallon kanssa ja aiheuttanut edessä uhkaavan maailmanlopun.

Yritys tekee kaikkensa salatakseen, että juuri se on aiheuttanut tämän katastrofin, ja sen sijaan että se keskittyisi maapallon pelastamiseen tuholta, Fountainhead päättää käyttää ruutinsa yrityksen julkikuvan pelastamiseen ja sijoittajiensa säilyttämiseen, koska heille ei olisi työttöminä paljoakaan iloa maailmasta.

Toimitusjohtaja Carl Bjursforsin omin sanoin: "Kumpi sinusta kuulostaa houkuttelevammalta – se että investoi avaruuden aarteeseen vai että investoi siihen, ettei kuole? Liike-elämän käyttövoimana on toivo ja usko tulevaisuuteen, ja sitä meidän on tarjottava heille."

FÖRARBETE

EN HÅLLBAR GEMENSKAP

Teambuilding handlar om att stärka gruppkonstellationen. Lära sig förstå och avläsa varandras personligheter och egenskaper i gruppen. Genom teambuilding stärks gruppens samhörighet och samarbetsförmåga. Det har även stor genomslagskraft för kollaborativt lärande. Framgången för de allra flesta typer av verksamheter är helt beroende av människors förmåga att bygga effektiva team. Genom övningarna nedan får ungdomarna träna på att samarbeta, avläsa kroppsspråk, lägga märke till röstens växlingar och förstå undertext samtidigt som de lär sig mer om varandra och om pjäsen.

INLEDANDE DISKUSSION: LÄRDOMAR OCH TEAMWORK

Läs intervjun med scenograf Anders Karls och låt ungdomarna reflektera kring förtroende, tillit och aktivt lyssnande via citatet "Att låtsas kunna något man inte kan, bromsar samarbetet istället för att främja det när man ska jobba i team."

UPPVÄRMNING: TVÅ SANNINGAR, EN LÖGN

Dela in deltagarna i par. En i paret börjar med att kort återge två (2) händelser den varit med om och en (1) händelse som är en lögn, någonting som den hittar på. Tre berättelser sammanlagt. Genom att iaktta kroppsspråk, röst och sättet det berättas på så försöker den andre i paret luska ut vilka berättelser som är sanna och vilken som är påhittad. Vad får de reda på om sitt par som den inte visste tidigare? Hur kunde de urskilja berättelserna ifrån varandra?

SE TRAILER

Titta på trailern tillsammans med ungdomarna. Vad väcker den för spontana tankar, känslor och frågor? Titta en gång till och be ungdomarna vara uppmärksamma på relationen mellan personerna i trailern. Vad kan de avläsa utöver det som sägs - vad berättar undertexten (kroppsspråket, rösten och sättet de talar på)? Vad berättar

undertexten om dynamiken på arbetsplatsen Fountainhead?

UTMANING: TA REDA PÅ VAD PJÄSENS TITEL BETYDER

Välkommen till Fountainhead! Här ser vi till att lyckas. Att misslyckas är inte en möjlighet. Chefen, Carl har fått för sig att alla på företaget ska följa Ayn Rands filosofi. Problemet är att han inte vet så mycket om vare sig henne eller hennes filosofi. Därför har han gett er i uppgift att lära er så mycket ni kan och sedan ge honom en sammanfattning. Hur den ser ut är upp till er. Chefen vill ha informationen innan slutet på arbetsdagen (pedagogen anger tid). Viktigt är att ni samarbetar och kommer överens om hur ni ska få tag i informationen på ett produktivt sätt och hur ni ska presentera den.

Dela in ungdomarna i mindre grupper. Grupperna får i uppgift att samla information om Ayn Rand och hennes filosofi. Viktigt är att de kommer överens om hur de vill samarbeta för att få informationen och hur de vill presentera den. Kanske de vill sjunga en sång, göra en tankekarta eller filma en kort video? När alla är klara, tar pedagogen på sig rollen som chef och lyssnar till presentationerna. Chefen (pedagogen) kan ställa eventuella följdfrågor. Samtala efteråt om hur samarbetet i grupperna gick, hur var

stämningen i klassen när utmaningen pågick?
Av det som de läste, var det någonting som
de inte förstod?

AVSLUTANDE DISKUSSION: SAMARBETE MED KONKURRENTER?

Läs Sören Kocks text "Samarbete med konkurrenter - är det bra?" och reflektera kring temat tillsammans med ungdomarna. Här nedan hittar du frågor som Sören sammanställt. Låt diskussionen vara öppen, det finns inget rätt eller fel svar. Förenkla frågorna om det behövs eller välj ut dem som du känner är aktuella för ungdomarna. Använd gärna övningarna innan som exempel för samarbete och konkurrens.

1. Vad är en konkurrent - vad gör att man identifierar ett annat företag som konkurrent?
2. Vad är en samarbetspartner - vad gör att man vill samarbeta med ett annat företag?
3. Hur skapar man tillit i relationer med en samarbetspartner?
4. Varför vill företag uppnå långsiktighet i sina relationer?
5. Varför finns det en risk att det sociala innehållet i en samarbetsrelation blir viktigare än det affärsmässiga?
6. Varför är många rädda för att samarbete med konkurrenter påverkar en bransch negativt?
7. Vilka är de viktigaste färdigheterna man behöver i arbetslivet i framtiden tycker du?

BILDNINGSBYRÅN

• Avsnitt 8 • Tänka mot strömmen 2018 • 29 min

Ayn Rand flyr från ett Sovjet där det varit revolution, till drömlandet det kapitalistiska Amerika. Här utvecklar hon det hon kallar en ny filosofi. I den förespråkar hon en rationell egoism, där individen i första hand bör tänka på sitt eget välbefinnande. Ayn Rand menar att rationell egoism inte hotar andra människor, eftersom vi har ett egenintresse av andra genom exempelvis handel, vänskap och kärlek. Hon föraktar mänsklig svaghet och hyllar de som är starka och vackra. Hennes roman "Och världen skälvde" sågades av kritikerna, men blev en bästsäljare som inspirerat alltifrån politiker till entreprenörer i Silicon Valley.

Lyssna på avsnittet (källa):

Bildningsbyrån, Tänka mot strömmen (2018)

<https://urplay.se/program/203543-bildningsbyran-tank-a-mot-strommen-ayn-rand-egoismens-forsvarare>

VAD BEHÖVS I ARBETSLIVET?

Genom övningarna nedan får ungdomarnas reflektera kring sin egen självbild, sina värderingar och vilka erfarenheter de besitter. De utforskar och sätter ord på sina drömmar och tränar på att göra ett gott första intryck.

INLEDANDE DISKUSSION: FRAMTIDENS ARBETSPLATS

Läs Camilla Roslund-Nordling och Pia Rosengårds text eller Charlotta Niemistös text och reflektera tillsammans med ungdomarna hur de tror framtidens arbetsplats kommer att se ut. De kan vara konkreta eller abstrakta i sina tankegångar.

SJÄLVANALYS

I den här övningen får ungdomarna göra en självanalys. Se gärna TED-talk: "How to find and do work you love" på youtube eller läs intervjun med Anders Karls (om ni inte redan gjort det). Låt ungdomarna reflektera kring sig själva, sina värderingar och erfarenheter. Avsluta med att samtala kring vilka tankar och känslor uppgiften väckt hos dem.

MIN DRÖMARBETSDAG

I pjäsen får vi följa med när huvudpersonen får anställning på ett företag som heter Fountainhead. Om Fountainhead var ungdomarnas drömarbetsplats. Hur skulle det vara mot sina anställda? Vad skulle företaget syssla med? Eleverna berättar i par om sin drömarbetsdag. Be dem inte fundera för länge, utan vara spontana och se vad som dyker upp i deras tankar. Eleverna diskuterar tillsammans och eventuellt tar reda på hur de kan nå sin drömarbetsdag (sitt drömjobb). Skriver ner steg för hur de kan nå dit.

SKAPA EN BRA UTGÅNGSPUNKT

Hur vi bemöter andra berättar väldigt mycket om oss själva. I efterarbetet kan ungdomarna träna på att göra ett bra intryck under en arbetsintervju, men redan nu kan ungdomarna tänk igenom de första avgörande sju sekunderna. Dela in ungdomarna i par.

1. Ögonkontakt
 - Vad säger ögonkontakten om en själv? Låt ungdomarna prova ta flyktig ögonkontakt och sedan hålla den lite för länge. Hur länge känns bekvämt?
2. Närhet
 - Vad berättar närheten till den andra personen om oss själva? Låt eleverna prova ställa sig långt ifrån varandra och lite för nära. Var känns det inte längre bekvämt?
3. Skaka hand / Hälsa med armbågen
 - Vad berättar sättet vi skakar hand på om oss själva? Hur hälsar man på varandra i andra länder? Låt eleverna prova och analysera.
4. Utstrålning
 - Utstrålar du värme eller kyla? Låt eleverna vara tillmötesgående och sedan hälsa svalt. Var någonstans känns det bäst?

I mindre grupper. Visa för varandra vad paren kommit fram till. En i gången går ut ur klassrummet, kommer in och presenterar sig för de andra i gruppen. Säger sitt namn och vilka ens styrkor är från självanalysen.

SJÄLVANALYS

BLI SJÄLVEXPERT

- för att du ska kunna se ditt eget värde och värdera dem som finns runt omkring oss.

Vad är dina styrkor?

Vad tackar folk dig för?

Vilka är dina svagheter?

KÄNN TILL DINA VÄRDERINGAR

- så att du inte tummar på det som du bryr dig om och kan stå för det du brinner för.

Vad bryr du dig om?

Vad påverkar dina beslut i livet?

Vad är egentligen inte så viktigt för dig?

LÄR DIG AV DINA ERFARENHETER

- varje dag lär du dig mer om vad du älskar, hatar, är bra på och är dålig på. Om du inte är uppmärksam på det du lär dig, gör du det helt i onödan.

Vilka förmågor vill du utveckla?

Vad vill du avveckla (vad är du inte så intresserad av)?

Vem inspirerar dig? Vem ser du upp till? Vem skulle du önska var din mentor?

EFTERARBETE

VAD VAR DET SOM HÄNDE?

Med hjälp av övningarna nedan kan ungdomarna se tillbaka på teaterupplevelsen, reflektera kring den och sätta ord på vilka tankar, känslor och frågor den väckte.

SKRIV EN SYNOPSIS

Eleverna gör en översiktlig skiss av berättelsen med hjälp av den dramaturgiska kurvan (se bilaga 1). Välj om ni gör det tillsammans i klassen eller om eleverna gör det enskilt. Samtala med eleverna om deras tolkning av pjäsen. Var det någonting i pjäsen som kändes oklart eller som de upplevde att de inte förstod? Vilka tankar, känslor och frågor väckte pjäsen? Vad tycker de är pjäsens sensmoral?

a) Tillsammans

Samtala kort om den dramaturgiska kurvan. Eleverna sätter sig i ring. I tur och ordning berättar de en liten bit av pjäsen. Den vars tur det är att berätta håller i ett föremål. Om en elev har svårt att komma ihåg vad som hände hjälper de andra i ringen till.

b) Enskilt

Samtala kort om den dramaturgiska kurvan. Eleverna skriver var för sig ett synopsis i punktform, utmana dem att själva försöka komma ihåg så mycket som möjligt av pjäsen.

GE UTLOPP ÅT KÄNSLORNA

a) Flödesskrivning

Det kan vara förlösande att få skriva av sig innan man pratar om en upplevelse och vilka tankar, känslor och frågor den väckt. Dela ut pennor och papper. Pedagoggen anger en tid för övningen, förslagsvis 5 minuter. Eleverna sätter pennan mot pappret

och börjar skriva ner alla tankar och känslor som dyker upp kring pjäsen. Det spelar ingen roll vad de skriver, huvudsaken är att de inte slutar på hela den angivna tiden. Påminn dem om att det inte finns något rätt eller fel att skriva om. Uppmuntra eleverna att vara tillåtande och fritt låta tankarna vandra medan pennan arbetar. När pedagogen avslutat övningen läser eleverna tyst igenom vad de skrivit, låt dem välja ut vad de vill berätta för resten av klassen.

b) Använd Wasa Teater känslkort. Placera ut Wasa Teaters känslkort på golvet. Låt eleverna reflektera kring föreställningen, vilken känsla eller känslor väckte den? Låt eleverna plocka ett till tre kort som de tycker beskriver de känslor upplevelsen väckte. Gå sedan i par och berätta om varför de valde just de korten (den känslan). Vill ni beställa Wasa Teaters känslkort? Ta kontakt med teaterpedagogerna.

VAD HÄNDE SEN?

Vi får aldrig riktigt se vad som händer, om kometen verkligen träffar jorden. Vad tror ungdomarna hände? Hur vill de att det ska sluta för karaktärerna? Kanske var det bara ett socialt experiment för att se hur människorna på jorden skulle reagera? Eller hade de igen avrundat fel i exel och kometen åkte förbi jorden? Låt eleverna fundera vad som är det värsta och bästa som kunde hända, skriva ner sina två fantasier i tre

meningar vardera. Sätt på dystert musik och läs upp det värsta, sätt sedan på positiv musik och återge det bästa. Sträva efter att tillsammans skapa olika stämningar i klassen och samtala kring dem. Hur vill ungdomarna att pjäsen ska sluta?

Tips på musik. Sök upp listan "Movie music" på Spotify. Där hittar du en hel del stämningsfull filmmusik av Hans Zimmer.

DAS ARTS: UTVÄRDERING OCH REPOS

DasArts är ett magisterprogram i teater i Tyskland där man utvecklat en form av utvärdering för konstnärer kring deras konstnärliga arbete. Deras utvärderingsmetod har blivit populärt på det finlandssvenska teaterfältet och används flitigt på Wasa Teater.

Något förenklat kan man säga att det handlar om att utvärdera en konstupplevelse genom att objektivisera den. På så sätt kan mottagaren ge konstruktiv respons på innehållet till konstnären. Konstnären tar emot responsen och ser det som "en gåva", vilket betyder att denne inte på något sätt behöver försvara sitt verk, utan kan själv välja vad den vill ta åt sig för att utvecklas.

Upplägg

1. Placera ut två stora papper på golvet med frågorna: Vad fungerade? Vad behövdes? Dela ut post-it-lappar och skriv enskilt era svar på lapparna. Ett svar per lapp. Man kan använda så många lappar som det behövs.

2. Fäst lapparna under den fråga som den svarar på.
3. När alla är klara tittar ni på resultatet. Om där finns svar som liknar varandra, kan ni bunta ihop dem och se hur många som reagerat eller tänkt på samma sak. Samtala tillsammans och sätt ord på tankar, känslor och frågor.

Stödfrågor

- Hur skulle ni sammanfatta resultatet? Vilka trender kan ni se vad gäller svaren?
- Väcker svaren några nya tankar eller frågor?
- Var det någonting i teaterupplevelsen som gruppen inte förstod?
- Var det någonting som ungdomarna tyckte var extra spännande, roligt eller intressant?
- Hur vill ni jobba vidare kring tematiken?

Ge oss er gåva

Ta gärna bild på lapparna eller sammanfatta en kort respons och skicka det till oss via email: sarah.bergkulla@wasateater.fi. Vi tackar er för gåvan, med hjälp av den kan vi utveckla vår konstnärliga och pedagogiska verksamhet.

Nyfiken på metoden?

https://www.youtube.com/watch?v=MU6_KamggGQ&t=444s

"A film about feedback", ArtfrontNews, 14.2.2019

EN HÅLLBAR GEMENSKAP

Genom övningarna nedan får ungdomarna träna på att samarbeta, kommunicera tydligt och lyssna till varandras åsikter och tankar, samtidigt som de reflekterar kring egoism och altruism.

INLEDANDE DISKUSSION: LYSSNA PÅ PODD

Lyssna till Bildningsbyråns porträtt av Ayn Rand (29 min) och reflektera kring hennes filosofi tillsammans med ungdomarna. Vad väckte avsnittet för tankar, känslor och frågor?

UPPVÄRMNING: ÖGONKONTAKT

Ungdomarna ställer sig i ring. Pedagogerna börjar med att ta ögonkontakt med någon i ringen och kasta en boll till den personen. Personen tar ögonkontakt med någon annan och kastar vidare bollen. Bollen vandrar mellan alla i gruppen innan pedagogerna ber om att få den tillbaka. Fortsätt övningen utan boll. Öka tempo varefter, nu gäller det att vara tydlig i kommunikationen, kroppsspråk och ögonkontakt, så att mottagaren uppfattar att den står på tur. Vill ungdomarna ha mer utmaning kan man sätta fler osynliga bollar i omlopp.

EGOISM ELLER ALTRUISM?

Ayns filosofi kallas för objektivism och baserar sig i korthet på ett egoistiskt tankesätt, vilket betyder att man sätter sig själv i första rummet. Altruism innebär i korthet att man sätter gruppens bästa framför sitt eget. Dela in ungdomarna i mindre grupper och låt dem ta reda på vad egoism kontra altruism betyder. Sammanfatta det i några korta meningar. Det viktiga är inte vem som hittar mest information, utan att man förstår ordens betydelse och innehåll. Låt grupperna själva göra upp hur de tillsammans ska utföra

uppgiften och ser till att alla förstår ordens innebörd. Vad kom grupperna fram till?

UTMANING: TV-DEBATT

Kommer ungdomarna ihåg TV-debatterna i pjäsen? Nu ska de skapa sin egen TV-debatt, de ska debattera för eller emot Ayn Rands filosofi och egoism. Ena gruppen tycker att alla människor borde tänka mer som hon, den andra gruppen tycker precis tvärtom. Dela in ungdomarna i två grupper. Välj två personer som är kameraman och programledare. Programledaren och kameramannen är de som visar vem som står i fokus och senare agerar domare. Ställ fram tre stolar, låt debattörerna sätta sig på varsin sida om programledaren. Grupperna ställer sig vid sidan om sin debattör. Låt det lag som är för egoism inleda argumenteringsmatchen. Andra laget ska sedan hitta på ett motargument, debattören för deras talan. Pedagogens roll är att engagera och stöda de båda grupperna. Låt matchen fortsätta tills det inte finns fler sakliga argument.

AVSLUTANDE DISKUSSION: VEM SITTER PÅ MAKTEN?

Donald Trump, Elon Musk, Greta Thunberg, Anders Tegnell. Alla är de människor med makt, som de fått eller tagit på olika sätt. Drivs de av ett egoistiskt eller altruistiskt tankesätt, vad tror ungdomarna? Är det svart/vitt? Gör tillsammans en lista med exempel på människor med makt i världen just nu och samtala om vilka värderingar de tror det är som driver dem. Välj en av personerna. Vad skulle de vilja säga till den personen? Formulera varsin mening. Gruppen ställer sig

i två parallella rader. Pedagogen ställer sig vid ena ändan och går igenom spaljén. Tittar i tur och ordning på eleverna. Den pedagog tittar på säger sin mening. När pedagogen kommer till ändan berättar den vilket intryck den fått av att gå genom spaljén.

BILDNINGSBYRÅN

• Avsnitt 8 • Tänka mot strömmen 2018 • 29 min

Ayn Rand flyr från ett Sovjet där det varit revolution, till drömlandet det kapitalistiska Amerika. Här utvecklar hon det hon kallar en ny filosofi. I den förespråkar hon en rationell egoism, där individen i första hand bör tänka på sitt eget välbefinnande. Ayn Rand menar att rationell egoism inte hotar andra människor, eftersom vi har ett egenintresse av andra genom exempelvis handel, vänskap och kärlek. Hon föraktar mänsklig svaghet och hyllar de som är starka och vackra. Hennes roman "Och världen skälvde" sågades av kritikerna, men blev en bästsäljare som inspirerat alltifrån politiker till entreprenörer i Silicon Valley.

Lyssna på avsnittet (källa):

Bildningsbyrån, Tänka mot strömmen (2018)

<https://urplay.se/program/203543-bildningsbyran-tank-a-mot-strommen-ayn-rand-egoismens-forsvarare>

ETT HÅLLBART LIV

- **Konsten att misslyckas**

Improvisation handlar om att vara i nuet, agera och reagera spontant och förhålla sig till den man spelar med. När man improviserar finns det inget rätt eller fel. Ibland går det bra, publiken skrattar och samspelet känns väldigt lyckat. Andra gånger går det inte alls bra, samspelet fungerar inte och man känner att man misslyckas med det man försöker åstadkomma. Genom improvisation kan ungdomarna träna på att förhålla sig till prestationer med ett dynamiskt tankesätt. "Det gick inte den här gången, men det är helt okej. Jag provar igen, kanske på ett litet annat sätt". Övningarna nedan lyfter fram grundprincipen när man improviserar: att vara spontan, förhålla sig jakande till det som motspelaren ger en, våga kasta sig ut och kanske misslyckas.

INLEDANDE DISKUSSION: SLÄPPA TAGET OCH VÅGA MISSLYCKAS

I pjäsen lyssnade Pontus på Naturvaktarna när han behövde slappna av, vad gör ungdomarna när de känner prestationsångest och behöver få en paus? Vad får ungdomarna att koppla av för att orka prestera? Prova avslappningsövningarna som Psykosociala förbundet tipsar om, hur fungerar de för dem?

Kommer ungdomarna ihåg en av de sista replikerna i pjäsen "Det här är Pontus Torvalds fel". Hur skulle det kännas att bli utpekad på det sättet? Är de rädda för att ha fel eller misslyckas i skolan? Vad är det värsta som kan hända? Är det så farligt att ha fel? Vad gör de för att hantera det som de upplever som ett misslyckande? Vilka tankar väcker följande replik från pjäsen "Det behövs lite skit för att allt ska fungera"?

ÖVA SPONTANITET

Dela in ungdomarna i mindre grupper, ca 5 personer / grupp. En i gruppen börjar med att säga ett ord samtidigt som den tittar en annan person i ögonen och pekar stort och

engagerat med båda händerna. Ordet kan vara vad som helst, det finns inget rätt eller fel ord. Mottagaren reagerar på ordet och säger spontant ett nytt ord samtidigt som den tittar en ny person i ögonen och pekar. Låt tempot i grupperna öka varefter. Om det tar stopp för någon, faller den antingen ur eller så kan den säga "Pass". Pedagog väljer det som motiverar ungdomarna mest.

FÖRHÅLLA SIG JAKANDE: JA, DET GÖR VI

Samla gruppen i mitten av klassrummet. En person springer ut ur gruppen och ropar en uppmaning, t.ex. "Kom så spelar vi fotboll". Då ska alla i gruppen svara engagerat "Ja!" springa till personen och börja utföra sysslan tills nästa person ropar något annat.

IMPROVISATION: UPPFINNAREN OCH TOLKEN

Chefen på Fountainhead har anställt en ny uppfinnare, problemet är att han inte talar samma språk som någon annan. Nu är det upp till tolken att lista ut vad som sägs.

Välj ut två personer, en uppfinnare och en tolk. Tolken går ut ur utrymmet. Gruppen hittar på en uppfinning, det kan t.ex. vara en

självspelande fiol, en selfiespegel eller en digital butler. Ungdomarna får gärna vara kreativa med sina idéer. När alla är överens om uppfinningen, så kommer tolken in i rummet. Tolken börjar med att presentera uppfinnaren, som förhåller sig till det som tolken säger, kanske den får några idéer om hur den ska använda rösten osv. Uppfinnaren berättar om sin uppfinning på nonsensspråk, hen gestikulerar, visar och pratar engagerat. Tolken översätter och försöker lista ut vad det handlar om.

Alternativ:

Den som spelar uppfinnaren kan också vara ensam om att veta vad uppfinningen är. Då ska tolken i samarbete med publiken lista ut vad det handlar om.

Avsluta med att samtala om hur ungdomarna upplevde övningen.

***We made a mistake. That 's good.
We just learned something.***

- Keith Johnstone

VAD BEHÖVS I ARBETSLIVET?

Syftet med övningarna är att ungdomarna ska få träna på att bekräfta sig själva, be om bekräftelse av andra samt bekräfta andra. Sätta sina erfarenheter av för- och efterarbetet på prov.

INLEDANDE DISKUSSION: DINA EGNA VÄRDERINGAR

Ungdomarna sätter sig på sina stolar, pedagogen sätter sig tillsammans med ungdomarna någonstans i klassrummet. Välj och läs upp ett påstående, om de håller med om påståendet stiger de upp och byter de plats med någon som är av samma åsikt. Är det endast en person som reser sig byter även pedagogen plats. Detta för att ett platsbyte alltid ska vara möjligt. Samtala kort om varje påstående.

- Jag vill se mig själv lyckas med det jag gör
- Jag känner mig lyckad oavsett om jag lyckas eller inte
- Jag är en viktig del av den här gruppen
- Att sträva efter att vara perfekt skapar bara onödiga hinder
- Alla har olika förutsättningar. Jämförelser blir bara snedvridna och orättvisa eftersom du inte vet vad som ligger bakom andras framgångar.
- Det är endast du själv som kan förverkliga sina drömmar.
- Att tänka nedlåtande tankar om sig själv kan leda till något konstruktivt.
- Du är inte en sämre människa bara för att du inte alltid lyckas.
- Man kan själv förbättra sin självkänsla.
- Man kan hjälpa andra förbättra sin självkänsla

BOOSTA DIG SJÄLV

Till den här övningen behövs klisterlappar eller målartejp och pennor. Alla får varsin lapp och penna. På lappen skriver man en komplimang till sig själv. Komplimangen bör vara någonting som man är, som man själv är stolt över eller står upp för. När alla skrivit ner sin komplimang ska de sätta lappen på sig själva. Uppmuntra dem till att ha på lappen tills de går och lägger sig på kvällen.

BE OM OCH GE BEKRÄFTELSE

Bilda en spaljé, två rader där ungdomarna står mitt emot varandra. En i gången ska de gå igenom spaljén. De som står i raderna ska ge den som går igenom varsin komplimang. Betona att komplimangerna inte ska handla om kläder utan någonting som personen är (självkänslan) eller gjort (självförtroendet).

UTMANING: GÅ PÅ ARBETSINTERVJU

Dela in ungdomarna i mindre grupper. En i gruppen är arbetssökande, de andra spelar arbetsgivare. Den arbetssökande berättar om ett yrke eller en arbetsplats den är intresserad av och går sedan ut ur rummet. De andra sätter sig på rad med en stol framför dem. Den som är arbetssökande kommer in på arbetsintervju. Den arbetssökande sätter sig framför sina potentiella arbetstagare och presenterar sig själv, använder sig av självanalysen och sina erfarenheter av presentationsövningen från förarbetet. Arbetstagarna ställer frågor för att få reda på så mycket som möjligt om den nya potentiella arbetstagaren. Efter en stund avslutas

intervjuerna. Samtala kort om hur det gick och hur det kändes, byt därefter arbetssökande. Känns steget långt till arbetslivet, så kan man börja med att ungdomarna får bli intervjuad för sin drömutbildning.

SKRIV DITT EGET CV

Avsluta med att låta ungdomarna, med hjälp av sina insikter och erfarenheter i för- och efterarbetet skapa ett CV som de tycker stämmer överens med hur de ser på sig själva, sina värderingar och erfarenheter. Skapa något konkret som de kan använda sig av och bygga på när de söker sommarjobb, in till sin drömutbildning och så småningom till sitt drömjobb.

TIPS!

LYSSNA PÅ FRAMGÅNGSPODDEN

Sök fram Framgångspodden på Spotify och låt dem lyssna till avsnitt 403: "Best of – självförtroende och manipulation" (43:07 min). Låt ungdomarna lyssna och välja en punkt i podden som de vill ta med sig som en lärdom. Samtala tillsammans om vad de skrivit ner.

KONKLUSION

- vad har vi kommit fram till?

Vad har för- och efterarbetet i koppling till teaterbesöket väckt för tankar? Sammanfatta era tankegångar i en diskussion där ungdomarnas intryck samspelar med vad som händer i världen idag. Använd dig av frågorna nedan och ställ gärna följdfrågor. Avsluta med att tillsammans skriva ner er slutsats av alla intryck på ett papper, lämna ett avtryck i skolans korridor eller på sociala medier tillsammans med en bild på ungdomarna, t.ex. från teaterbesöket. Hashtagga gärna #wasateater (och #WTkonsttestarna om ni är en del av projektet).

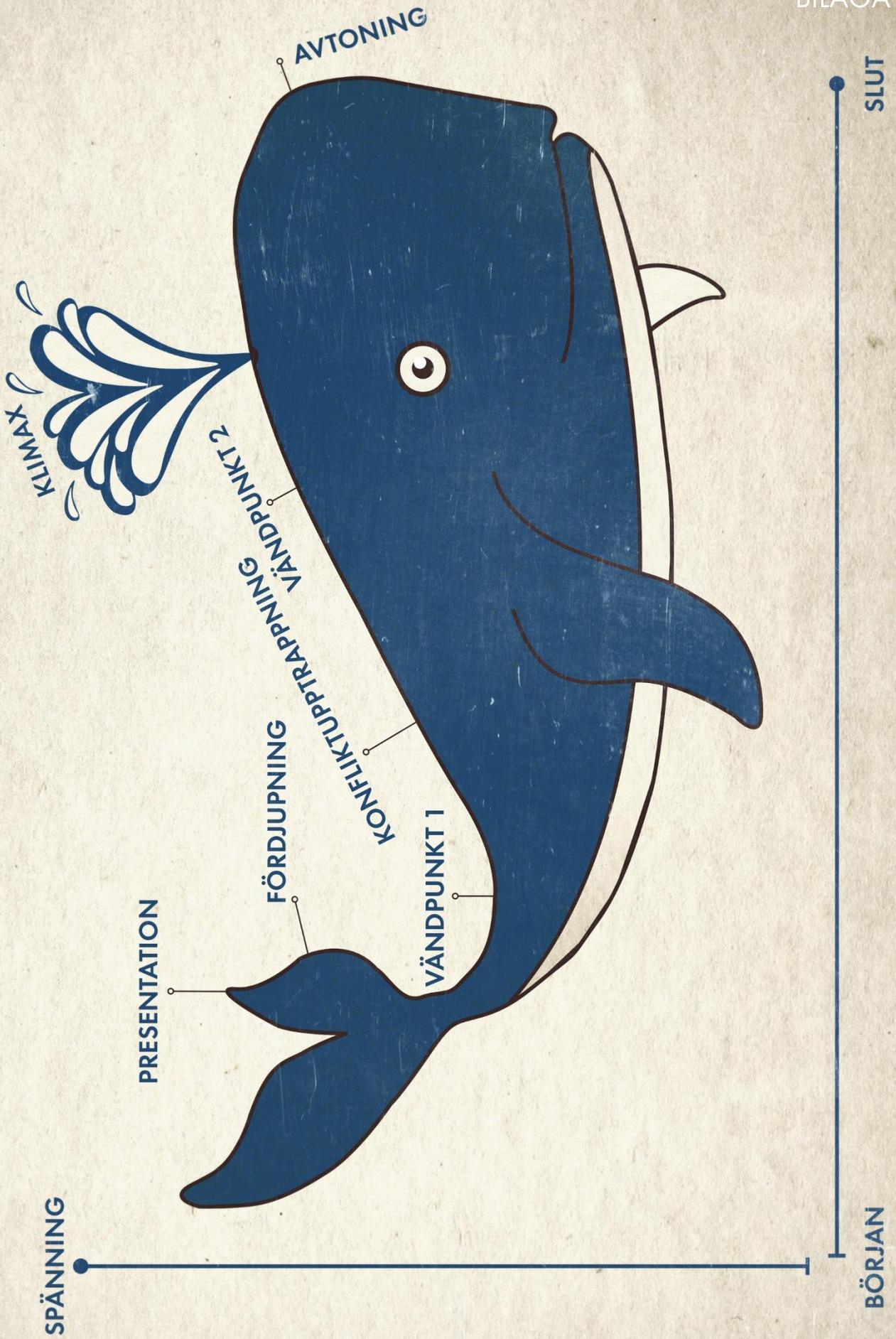
Vad krävs idag för att vi ska kunna leva ett hållbart liv?

Hur ska vi orka med det vi gör?

Vad är det vi ska orka med?

Hur kan vi tillsammans skapa en bättre framtid?

Hur kan jag vara med och påverka mänsklighetens framtid på jorden?

“Det finns inga motgångar, bara möjligheter”

WASA TEATER

LOKALA UPPLEVELSER I VÄRLDSKLASS